

Dones i Seguretat: reptes per a la construcció de pau

Introducció

Les conseqüències dels conflictes són devastadores i, sovint, agreugen les diferències entre dones i homes. El Consell de Seguretat de les Nacions Unides va aprovar la resolució 1325 (2020), que reconeix la importància de la perspectiva de gènere en negociacions de pau i seguretat. Des del 2010 el Secretari General presenta informes anuals sobre l'aplicació d'aquesta resolució i destaca la importància de l'actualització de la informació i l'avanç en l'agenda de *dones, pau i seguretat*. L'últim informe, publicat al setembre del 2021, presta especial atenció al lideratge de les dones, així com a les temàtiques -sine qua non- per a la construcció de pau. Sens dubte, el pròxim 8 de març excedeix l'efemèride i és una oportunitat per a recordar els compromisos vigents de l'agenda internacional perquè “la pau està indispensablement vinculada a la igualtat entre dones i homes”.

Finançament

Estudis revelen una relació evident entre la militarització i la desigualtat de gènere. Un dels principals compromisos del moviment de dones per la pau ha estat la reducció de la despesa militar, ja que existeix una relació inversa entre els dos aspectes: els països que destinen més proporció de la despesa pública a l'exèrcit entren en menor mesura els seus fons en projectes de seguretat humana i benestar, i en les necessitats de les dones i les noies. Durant 2020, la despesa militar va superar la despesa en salut relacionada amb la pandèmia en gran part del món i els països en situació de fragilitat o conflicte sempre gasten més en defensa que en salut. Per exemple, l'Afganistan va destinar més d'una tercera part de la despesa pública total en l'última dècada a la despesa militar, enfront d'un 3% de la despesa destinada a la protecció social. No obstant això, també els països en situació de conflicte poden fer el contrari. Un cas notable va ser el del pressupost de Sudan per a

2021, fet després de col·laboracions entre l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, que va destinar més fons a l'educació que a la defensa per primera vegada.

En temàtica de finançament, la resolució 2493 (2019) del Consell de Seguretat demana als Estats Membre que augmentin el finançament a l'esfera de les dones, la pau i la seguretat, i emfatitza la importància de l'empoderament i la seguretat econòmica de les dones, així com el suport a la societat civil. A causa de la relació entre la militarització, el patriarcat i la desigualtat de gènere, el militarisme perpetua les institucions i actituds patriarcal. Des de Nacions Unides, instruments com el Fons per a la Consolidació de la Pau destinen un 40% dels seus pressupostos a la igualtat de gènere i a l'empoderament i ONU Dones treballa perquè cada vegada més, les dones i la perspectiva de gènere siguin presents en projectes de desarmament. Per exemple, com a part del projecte pluriennal de l'Oficina d'Assumptes de Desarmament, la República Centreafricana, la República Democràtica del Congo i el Camerun van comptar amb anàlisi de gènere en els seus mecanismes nacionals de control d'armes petites. Així i tot, la representació de dones en fòrums sobre el control d'armes i la no proliferació es troba entre un 20 i un 35%.

Construcció de pau

L'agenda sobre les dones, la pau i la seguretat té com a propòsit fomentar la igualtat de gènere, la participació i incidència de les dones en les transicions polítiques, així com les operacions i el manteniment de l'enfocament de gènere en la construcció de pau. El Consell de Seguretat també ha inclòs en els propòsits de l'agenda les consideracions referents a les polítiques, programes i prioritats sobre el canvi climàtic. Per tant, és indispensable considerar dins de les mesures per a la seguretat i construcció de pau un treball interseccional de gènere i desenvolupament sostenible, la qual cosa s'identifica amb els objectius 5 i 16 dels ODS (resolució A/RES/70/1): aconseguir la igualtat de gènere amb l'empoderament de totes les dones i noies, i la promoció de societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible.

En termes d'igualtat de gènere, participació de les dones i transicions polítiques, malgrat que la participació de les dones en càrrecs polítics directius encara és insuficient, s'ha destacat l'augment de dones en mediació i negociació de conflictes. Justament, el personal dels equips de suport a la mediació de Nacions Unides en 2020 va ser representat per dones en un 40%. Addicionalment, dos dels quatre processos de pau vigents durant 2020 -dirigits o codirigits per les Nacions Unides- van estar encapçalats per dones i

van ser consultats amb la societat civil i amb especialistes en gènere. No obstant això, és variable la inclusió d'un enfocament o referència a les dones, les noies o el gènere en els acords de pau amb alt al foc, perquè només s'incorporen la seva participació en la fase global dels acords. Per tant, continua sent fonamental fomentar el compliment integral dels compromisos mundials sobre participació plena, igualitària i significativa de les dones. Canvis radicals com la institució de mesures de selecció inclusives, la conformació de delegacions independents o mesures especials de caràcter temporal i dels Estats Membre com la

iniciativa *Compromís 2025*, encapçalada per Espanya i Finlàndia, milloraran la recopilació de dades, l'anàlisi de gènere i el seguiment o verificació dels resultats, entre altres, en la construcció de pau.

Respecte a les operacions de pau i el manteniment de la pau amb un enfocament continu de gènere, les estratègies per a la promoció del lideratge i participació directiva de les dones han estat enfortides durant el 2020 a través de mandats sobre la dona, pau i seguretat en les missions, també s'ha presentat un increment sostingut de la

paritat de gènere en el personal uniformat previst entre 2018-2028, la qual cosa recorda i atén les resolucions 2242 (2015) i 2538 (2020) que encoratgen als Estats Membre a formular estratègies i mesures per a augmentar el desplegament de dones uniformades en operacions militars i policials, especialment, a través de la detecció d'obstacles que dificultin contractació i ascensos de les uniformades, així com a través de la presa de mesures que proporcionin incentius en aspectes com la cura infantil i altres necessitats pertinents. En l'informe també s'identifica i es recorda la importància de les contribucions a la protecció de les dones i les noies amb els sistemes d'alertes primerenques i accés a la justícia.

Lideratge i representació política

Atendre la resolució 2553 (2020) és de summa rellevància per a reafirmar la responsabilitat primordial, conformement a la Carta de les Nacions Unides, de mantenir la pau i la seguretat internacionals. Igualment, és important aplicar un enfocament exhaustiu de gènere que fomenti la participació plena, igualitària i significativa de les dones en el sector de seguretat creant institucions inclusives que rendeixin comptes, protegeixin eficaçment la població i promoguin la pau duradora i el desenvolupament sostenible. La resolució subratlla, amb claredat, que la participació de les dones ha d'assegurar-se en totes les etapes de les reformes del sector de la seguretat perquè

representa la prevenció, solució dels conflictes i la consolidació de la pau.

Si bé la representació de les dones en la participació política ha incrementat, especialment en alguns processos decisoris de les últimes dècades, aquest ha estat summament lent. El 25,5% dels escons parlamentaris han estat ocupats per dones a tot el món, la qual cosa continua sent un percentatge baix i encara menor als països que estan en situació de conflicte (18,9%). Una manera de fer front a aquesta situació és amb la inclusió de mesures especials de caràcter temporal, ja que són una forma eficaç d'aconseguir canvis en les xifres significatives en la distribució del poder, sempre que s'indiquin mecanismes d'aplicació i seguiment en els processos. Exemple de l'anterior és la quota de gènere (30%) inclosa en el full de ruta per a les eleccions de 2021 a Líbia que, no obstant això, tan sols va presentar la inclusió de 5 dones d'un total de 35 membres en el gabinet del Govern d'Unitat Nacional format al març de 2021.

En termes humanitaris, les dones i noies representen una major part de la població desplaçada i, per tant, s'han vist afectades de manera desproporcionada amb la discriminació, la violència basada en gènere i la separació familiar. Això implica una dificultat directa en l'accés a serveis bàsics, la seguretat alimentària mínima, igual que implica una escassa representació en les estructures de gestió i lideratge en els campaments

humanitaris i de reconstrucció social. D'acord amb l'ACNUR, el lideratge de les dones en les estructures de gestió humanitària va disminuir de 56% (2019) a 48% (2020). Això se suma a altres deficiències com l'accés discontinu a l'assistència tècnica i l'absència de recursos en situacions d'emergència que ha de ser atès per mecanismes de resposta ràpida, a través del Projecte de Capacitat de Reserva en Qüestions de Gènere del Comitè Permanent entre Organismes, així com amb l'enfortiment de la coordinació i lideratge en matèria de gènere.

Següents passos

En 2021 es va celebrar el Fòrum Generació Igualtat, que va reunir governs, corporacions i agents de canvi de tot el món que es van embarcar en un compromís de cinc anys per a accelerar la igualtat, el lideratge i les oportunitats per a dones i noies a tot el món. Segons l'Informe del Secretari General de 2021, l'Informe d'enguany estarà dedicat a “convertir la defensa incondicional dels drets de la dona en un dels marcadors més visibles i identificables de la labor de les Nacions Unides en matèria de pau i seguretat.” La situació actual de conflicte entre Rússia i Ucraïna ens fa plantejar-nos si l'Informe sobre l'any 2022 contemplarà un enfocament especial en les altes xifres de les dones en el desplaçament humanitari. Al mateix temps, estarem expectants de conèixer si donades les circumstàncies del conflicte, els processos de construcció de pau i les negociacions durant i

després tindran en compte la perspectiva de gènere.

Manuela Cifuentes Murillo y Júlia Escrivà Moreno

Estudiants de Relacions Internacionals, Seguretat i

Desenvolupament

Universitat Autònoma de Barcelona

Referències Bibliogràfiques:

- Adem Y. Elveren y Valentine M. Moghadam, "The impact of militarization on gender inequality and female labor force participation" (Junio 2019), disponible en: https://genderandsecurity.org/sites/default/files/Elveren_and_Moghadam_-_Impact_of_Militarizatn_on_G_Inequality_and_F_Labor_Force_Participatn.pdf
- Naciones Unidas, Asamblea General "Resolución aprobada por la Asamblea General el 25 de septiembre de 2015" disponible en <https://undocs.org/sp/A/RES/70/1>
- Naciones Unidas, Consejo de Seguridad "Las mujeres y la paz y la seguridad: Informe del Secretario General", S/2021/827 (27 de septiembre de 2021), disponible en: <https://undocs.org/es/S/2021/827>
- Naciones Unidas, Consejo de Seguridad "Las mujeres y la paz y la seguridad: Informe del Secretario General", S/2020/946 (25 de septiembre de 2020), disponible en: <http://undocs.org/es/S/2020/946>
- Naciones Unidas, Consejo de Seguridad "Resolución 2538" (2020) disponible en [https://undocs.org/en/S/RES/2538\(2020\)](https://undocs.org/en/S/RES/2538(2020))
- Naciones Unidas, Consejo de Seguridad "Resolución 2242" (2015) disponible en <https://www.defensa.gob.es/Galerias/ministerio/organiqramadocs/omi/8-UNSCR-2242.pdf>
- Naciones Unidas, Consejo de Seguridad "Resolución 2553" (2020) disponible en <http://unscr.com/es/resolutions/doc/2553>
- Naciones Unidas, Consejo de Seguridad "Resolución 1325" (2000) disponible en [https://www.un.org/womenwatch/ods/S-RES-1325\(2000\)-S.pdf](https://www.un.org/womenwatch/ods/S-RES-1325(2000)-S.pdf)
- OHCHR. "Report on the human rights situation in Ukraine, 1 February to 31 July". (23 de septiembre de 2021), disponible en: <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/32ndReportUkraine-en.pdf>
- ONU Dones "Foro Generación Igualdad", disponible en: <https://www.unwomen.org/es/get-involved/beijing-plus-25/generation-equality-forum>
- ONU Dones, "Las mujeres, la paz y la Seguridad", disponible en: <https://www.unwomen.org/es/what-we-do/peace-and-security>
- UNIDIR, "Still Behind the Curve" (24 de junio de 2019), disponible en: <https://unidir.org/publication/still-behind-curve>

Publicat per:

**Asociación per a les
Naciones Unides
a Espanya**

Treballant pels
drets humans
des de 1962

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors